

18 mei 2014 - 5de zondag van Pasen - Zondag Cantate
Johannes 14: 1 - 7
1 Petrus 2:16, 17 3: 1- 8
Afscheid van 95-jarig zangkoor HallelujaH

Als hedendaags Paas-appel:

Frits de Lange over de ouderenzorg (stilistisch iets gewijzigd HJS)

(Uit: *Verbannen achter de voordeur: het democratisch tekort in de ouderenzorg* (Gerön, maart 2014))

Achter de bezuinigings- en overhevelingsoperatie in de ouderenzorg vindt een sociale revolutie plaats, die door de crisis misschien wel versneld wordt uitgevoerd, maar die niet door de crisis wordt veroorzaakt. De dynamiek van de moderne samenleving zelf is de werkelijke motor van deze ingrijpende reorganisatie van de verzorgingsstaat. Er zijn drie ontwikkelingen die elkaar versterken. (1) De overheid verstaat haar rol steeds meer in termen van risicomangement. (2) De samenleving wordt benaderd als een verzameling ondernemende burgers die hun eigen leven organiseren. (3) Zorg wordt beschouwd als een product of goed waarvoor ieder uiteindelijk persoonlijk verantwoordelijk is.

Met schaarse publieke middelen, een vergrijzende samenleving en een toenemende zorgbehoefte in het vooruitzicht, is dat geen aantrekkelijk scenario. Kan het anders? Ik denk van wel. Dan moet, (1) De overheid zich minder als technocratisch gestuurde beleidsmachine opstellen, en dus *ideologisch* gestuurde beslissingen nemen. Dan zal, (2) De burger zich meer als subject van zorg moeten opwerpen, als zorgverlener en niet alleen als zorgconsument; zodat, (3) Zorg weer kan worden gezien als wat het in een democratie werkelijk is: een publieke verantwoordelijkheid.

Preek:

Gemeente van onze Heer Christus Jezus,

Bezuinigingen en veranderingen in de ouderenzorg. En dat als thema in een dienst waarin het afscheid gevierd wordt van het 95-jarig zangkoor HallelujaH.

Daar sta je dan, als koorlid, met een gemiddelde leeftijd van 70 jaar. Wellicht wat melancholisch vanwege de punt achter de lange geschiedenis die vandaag gezet wordt. En dan een tekst over de houdbaarheid van de zorg.

De geschiedenis terugkijkend op 95 jaar HallelujaH Tweekelerveld zien we ontelbare grote en kleinen veranderingen die ons samenleven ingrijpend verandert hebben. Vooruitblikkend op nog eens 95 jaar kerkzang zullen de veranderingen in hetzelfde tempo voortrazen.

Maar, zonder in sentiment te vervallen, dat het vroeger allemaal veel beter was, gaan we het waagstuk aan. We hebben de moed, in het licht van Pasen, gesterkt door de Opstanding in de rug, op weg naar Pinksteren, te kijken naar de dilemma's in ons leven vandaag. Naar thema's die zo dicht aan óns samenleven raken. En we stellen de vraag: hoe zorgen wij in onze wereld dat léven mogelijk blijft? Dat er zorg is, voor wie dat nodig heeft. Dat er mensen zijn die blijven zorgen. Dat er voor mensen gezorgd blijft. Dat wij het voor elkaar en met elkaar mogelijk maken dat mensen waardevol leven.

De verzorgingsstaat, de zorg (in welke vorm dan ook) die vanuit overheid gefaciliteerd wordt, is altijd aan verandering onderhevig geweest. In de periode na de tweede wereldoorlog werden steeds meer voorzieningen betaald en regelingen getroffen. En toen eind jaren '80 van de vorige eeuw de bodem van de schatkist in zicht kwam, kwam er meer en meer een eind aan de vele maatregelen.

De moeilijkheden rondom de ouderenzorg laten zich in eenvoudige cijfers en plaatjes schetsen. Door de geboortegolf van na '45 is het aantal 65+ers groot. Door goede medische kennis en intensieve zorg worden mensen steeds ouder. De gemiddelde levensverwachting nu is 81 jaar, en zal vooralsnog blijven stijgen.

Aan de andere kant van het spectrum zijn maatschappelijke structuren ingrijpend veranderd. Door de demografische opbouw zijn er minder jongere generaties die de lasten van oudere generaties dragen. Door toegenomen mobiliteit wonen kinderen en ouders op grotere afstand van elkaar. Door emancipatie is een gezinsmodel met twee werkende partners haast gemeengoed geworden. Vanuit welvaartsoogpunt gezien zijn er voor het eerst ontwikkelingen te zien, dat de jongere generatie het niet beter heeft dan de oudere generaties. Jongeren zijn langer (financieel) afhankelijk van hun ouders en dat niet uit eigen keus.

Je zou zeggen: alle reden tot somberheid. Alle reden tot angst ook. Hoe gaat het in de toekomst?. De vergrijzing heeft zijn hoogtepunt nog niet bereikt. Moet ik mij bezwaard voelen voor de hulp en de zorg die ik nodig heb? Ben ik de maatschappij tot last wanneer ik niet meer jong en vitaal en volop in het arbeidsproces participeer? Breekt álles af wat goed en heilzaam is geweest?

Nee, zo leren wij van Petrus: vrees niet. Wees niet bang. Wij leven immers van de hoop! Leef als vrije mensen, zegt Petrus. Verschuil u niet achter uw vrijheid om u te misdragen, maar handel als dienaren van God. Houd iedereen in ere, heb uw broeders en zusters lief, heb ontzag voor God en eerbiedig de keizer.

Van angst en onbehaaglijke gevoelens gaat geen oplossing uit, geen licht, geen bevrijding. Leef vrij en laat je niet knechten door beklemmende bezorgdheid, laat je niet overspoelen door de grootheid van de problemen. Verschuil je niet achter je angstgevoel om niet écht naar mogelijkheden en antwoorden te zoeken.

Want er zullen oplossingen komen. Goede structuren, heilzaam voor de samenleving. Mantelzorg blijft onverminderd stevig geworteld in onze samenleving. Dat zal niet stoppen.

Maar, een maatschappij die blijvend heilzaam is, vraagt inzet van *ieder* van ons, van jong en oud, van man en vrouw. Inzet die wellicht ánders is, dan ze eeuwenlang geweest is. Het vraagt om een sociale revolutie, om een verandering in sociale netwerken en structuren.

Laten wij allereerst niet toestaan dat de lasten het zwaarst worden afgewend op laaggeschoolde vrouwen. Het zijn met name *die* vrouwen die zorg aan hun ouders en aan hun kinderen verlenen én soms daarbij een kleine betaalde baan hebben. Door zorg als betaald product te verkopen zullen die vrouwen zelf het minst zorg kunnen ontvangen.

We zeggen 'nee' tegen de formule dat iedere burger zelfredzaam moet zijn. Dat ieder het zelf zal moeten redden. We mogen weigeren om zorg te beschouwen als een goed, een ding dat je kunt aanschaffen en waarvoor ieder uiteindelijk persoonlijk zelf verantwoordelijk voor is. Want u en ik weten maar al te goed wie daar van profiteren en vooral ook wie daar de dupe van zullen worden.

Maar we zeggen 'ja', tegen de omslag die gemaakt moet worden, naar een ánder netwerk van solidariteit. Tussen generaties is een stilzwijgende afspraak, dat jongeren voor ouderen zorgen, zodra deze hulpbehoevend worden. De terugbetaling van die zorg, gebeurt niet rechtstreeks aan de jongere generatie, maar later door een wéér jongere generatie die voor de dán oud geworden

generatie zorgt. *Dat* vanzelfsprekende doorgeef-systeem van zorg van oud op jong op jong op oud, zal plaats maken voor een ánder netwerk van gemeenschap. Het is noodzakelijk nieuwe vormen van persoonlijke onderlinge solidariteit te ontwikkelen, die vloeiender, organisch zijn. Mensen stappen uit het eenrichtingspatroon van zorgontvanger en zorggever en worden ontvanger en geveer tegelijk. Op basis van wederkerigheid, mogelijk van uitruilen van vaardigheden, ouderen die zorg dragen voor de alleroudsten.

Om die omslag te kunnen maken, zullen wij zelf bovenal uit het patroon van verwijt tussen de generaties moeten stappen. We mogen ouderen niet nadragen dat ze oud zijn en zorg behoeven. We mogen jongeren niet verwijten dat de afstanden ver zijn en vanzelfsprekende zorgverbanden losgerukt zijn.

Wij leven vanuit de hoop en het vertrouwen dat het ons lukken zal om een *sámenleving* in stand te houden. Waar *ieder* verzorgd mag leven, waar wij voor elkaar blijven zorgen. We mogen die hoop hebben dat gemeenschap en samen-redzaamheid zó in ons geworteld zijn, dat het verlenen van zorg blijft doorgaan. Dat 'zorg' bij het leven hoort, als drinkwater en schone lucht.

Net als wij geloven ook dat de lofzang gaande blijft. Dat liederen gezongen blijven worden. Dat de allerhoogste geëerd blijft in zang en muziek. We hebben weet dat wij niet de eersten en niet de laatsten zijn, die in ons lied en onze zorg voor de ander God zullen prijzen en Hem zegenen met onze woorden en daden. Oók als HallelujaH niet meer zingen zal.

Amen.